

Халкимиз илм ва маорифнинг хакикий кимматини ўлчай олмаса-да, мактабдан асл мақсад нима эканлигини дуруст тушунмаса-да, «мактаб деган ўқув юрти бор, унда болалар бориб ўқуйдилар» деб билалар, ихтиёрли, ихтиёрсизми болаларини мактабга юборалар.

Аммо «Болалар богчаси» деган сўзни эшитмаган одамлар кўбдир. Шунинг учун бу тўғрида бир оз маълумот бермак, бу кунларда очилган «Болалар богчаси»га аҳолининг диққатини жалб килмок муносиб кўрулади:

«Болалар богчаси» шундок бир бинодирки, анда ўқув ёшига етмаган 4-6 яшар болаларни йигиб асрайдилар. «Болалар богчаси» шаҳарнинг энг яхши ва хушхаво еринда, богчалик бир бинода бўладир.

Болалар богчасинда болаларнинг сонларига караб уч-тўрт нафар бола тарбиясини яхши биладирган тарбиячилар кўйулалар. Болалар кунда соат саккиздан икки ёхуд тўртгача у ерда асраланалар.

Тарбиячилар болаларни хар кисми оддий ўйунлар билан ўйнаталар, коғоз, лой ва чўбдан хар нарсанинг суратини ва намунасини ясаталар. Калин коғоздан кесилган ёхуд чўбдан ясалгон харфларни болаларнинг кўлларига бериб, ўйун йўли билан харфларни таниталар. Болаларнинг ўз аъзолари ва кўзларига кўруниб турюн нарсаларнинг отлари ва сифатлариндан киска-киска сўзлар ясаб, болалардан айтиралар. Шул восита билан болаларни тўғри ва уста сўйламакка ўргаталар. Болаларни бирга ўйнатиб, бирга ўтуртуб, бирга тургузуб жамоат билан ишламак, жамоат бўлиб тирикчилик килмокга одат килдиларлар. Болаларнинг тез-тез оч колишларини эътиборга олиб, болалар табиатига мувофик енгил-енгил емаклар егузалар. Болаларни покизаликга одат килдиларлар. Ўйун вақтинда, тамак вақтинда кийимларини, кўлларини булготдирмайдилар. Болаларга киска-киска шеърлар ўргатиб, мусикий хавоси билан ўкутуб, рухларини тарбия килалар. Болаларнинг эсонликларини сакламок, гавдаларини ўсдурмак учун табиблар сўзлари бўйинча хар кисм харакат килдиларлар. Хулоса, бир тарбияли онадан ортукрок болага карашалар ва асрайдилар.

Маданий миллатлар ичинда «Болалар богчаси» кўб замонлардан бери бор. Ва болалар мактабдан бурун у ердан тарбия олалар. Шўролар ҳукумати соясинда болалар богчаси

Туркистонда ҳам кўпаймоқдир. Эски Тошкандда мусулмонларнинг бир неча болалар богчалари бўлди.

Самаркандда ўтган йил руслар учун собик губирнатур богинда, яхудийлар учун кизлар гимназияси ёниндаги бинода «Болалар богчаси» очилиб, миллионлар сарф қилинмоқдир.

Баъзи маориф шўъбаларинда қотишиб юрган маорифпарвар ўртоқларнинг қўшишлари билан ўтган баҳор эски шаҳарда Хайробоҳ китъасинда Қулибойбачча ховлисинда мусулмонлар учун ҳам болалар богчаси очилиб эди. Лекин болалар богчаси нима эканлигини халқ англамади, болаларини юбормадилар. Бир талай харажатлар бўшга кетди, тарбиячилик учун Тошканддан келтурулган, болалар богчаси курсига ўқугон татар ҳамшираларимиз бола йўқлигидан зерикиб яна қайтиб Тошкандга кетдилар. Лекин эски шаҳар маориф шўъбаси болалар богчасининг кераклигини, бола тарбияси учун лозумини кўзга олиб мазкур Қулибойбачча уйинда яна «болалар богчаси» очди. Эмди халқимиз мундоқ тарбия уйиндан истифода қилмоқ учун 4-6 яшар болаларини бу ерда юборсалар эди.

Эскидан бери халқимиз болаларни тўрт-беш яшарлигидан мактабга элталар, домлога айтадургон сўзлари: «Таксир, ўқумасада, алдаб-сулдаб мактабда сакланг, уйда шўхлик қилиб, онасини безор қиладир. Иш қучидан қолдирадир, қўчаларда, ноқулай ерларда ўйнайдир. Бирон ўсал бўлмасин деб қўрқаман. Мактабда турса, ман бозорда, онаси уйда хотиржам бўламиз...» Ана шу ҳоллар қўрсатадирки, ёш болаларни асрамак ва ёмон ўйунлардан, ноқулай ишлардан сакламоқ учун бир ер керак экан. Бошқа муносиб бир ер йўқлигидан оталар болаларини ёш чоғиндан хотиржам бўлайлуқ деб мактабга элталар. Лекин ёш болалар-ни мактабга юбормак ва ўқуйдиргон болалар қаторинда ўтқузмок боланинг эсонлигига қўб зарарлиқдир. Бола ёш чоғинда қўнгли хохламайдиргон бирон ишга мажбур қилинса, бадани орук бўладир. Димоғ ва миясига ҳалал келадир, қони бузиладир, аъзоси ўсишдан қоладир ва бошқа касалларга учрайдир.

Қўчада, уйда ўз ҳолича қўйулса, ёмон ўйунлар ўйнайдир, қўча болалари билан ёқалашиб, урушиб ахлоқи бузиладир, ёшлиқдан айғокликни, олифталиқни ўрганадир. Қўчада от ва ароба остинда қолиб, ёки том ва ёғоч устиндан йиқилиб, бирон ўсал бўлмоғи ҳам мумкиндир. Ўсал бўлмаса-да, ўз бошига ўйнаб юрган болани «Нима бўлди?», деб ота-онанинг юрағи титрайдир. Мана, «Болалар богчаси» шу ҳолларнинг борисига чорадир.

«Болалар богчаси»нинг биринчи фойдаси болаларни мазкур холлардан, ота-онани беҳуда ташвишлардан куткармоқдир. Иккинчи фойдаси болаларни яхши тарбия килиб, лозим ишларга ўйун йўли билан ўргатиб, мактабдан бурун мактабга ҳозир килмоқдир.

Бу ҳулосаларни халкимиз дуруст англаб, мингларча халқ акчаси сарф бўлаётган бу ишлардан истифода килсалар эди. Англагон кишиларга лозимдирки, англамагонларга тушунтирсунлар. Муни яхши билдирсунларки, маориф шўроси, халқ ҳукумати бу ишларни ўйун учун ёхуд ўзи учун килмайдир. Балки халқ акчасиндан бир қисмини халқ манфаатига сарф килмоқчи бўладир. Бизга лозимдирки, гўшт дўконинда навбат кўзлаб тургандек, мактаб ва богчалардан ҳам биримиздан биримиз бурунрок навбат олмоқ ва истифода килмоқ учун югурсак.

Сўз охиринда шуни эсга тушуруб ўтамизки, яхудий ватандошларимиз аҳмоқ кишилар эмаслар. Балки буларнинг зийракликларига барчамиз қойилмиз. Булар ҳунар мактаби очдилар, эскидан савдогар бўлдиқлари ҳолда ўн қўл билан янги ҳунар, янги ишларга ёпишдилар. Болалар богчаси очиб болалар билан тўлдирдилар, ҳосили қанча мумкин бўлса, шунча фойда олаётибдилар.

Холо биз болаларимизни охири солдат қиладир деб қўркмоқда, ҳаёлот билан овора бўлиб, истифода йўллариндан маҳрум қолмоқдамиз.

«Меҳнатқашлар товуши» газетаси, 1919 йил, 3 ноябрь